

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. An veniale peccatum natura suâ distinguatur a mortali, & quæ sint
veræ ac præcipuæ unius ab altero differentiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Sicut licet qualibet cæcitas sit privato visus in facto esse major tamen & pejor censetur ea, quæ majus illi impedimentum apponit, & ideo (verba sunt D. Thomæ in 2. dist. 42. qu. 2. art. 5.) magis cæcus dicitur cui ex toto erutus est oculus, quam qui ex aliquo humore ad pupillam concurrente visum amittit, quamvis uterque cæcus sit.

140 Dices rursus: Idem S. Doctor 3. p. qu. 71. art. 3. ad 1. expressè dicit carentiam visionis divinæ non suscipere magis aut minus: Ergo censetur poenam damni esse æqualem in damnatis.

Respondeo D. Thomam ibi loqui de carentia visionis beatificæ, prout reperitur in pueris cum solo originali decedentibus: in his autem ex nullo capite ponimus inæqualitatem in pœna damni, quia respectu omnium habet causam æqualem, scilicet Adami peccatum.

DISPUTATIO IX.

De peccato mortali & veniali.

Ad questionem 88. & 89.

POSTQUAM D. Thomas essentiam, species, subjectum, causas & effectus peccati investigavit, tractatum hunc complectens, considerat differentias aliquas accidentales illius, nimirum rationes mortalis & venialis, seu, ut ita loquar, venialitatem, & mortalitatem: & primò comparat inter se peccatum mortale & veniale; postea de veniali secundum se considerato differit. Nos autem in hac disputatione præcipuas difficultates, quæ circa utrumque hoc genus peccati in scholis agitari solent, breviter discutimus & resolvemus.

ARTICULUS I.

An veniale peccatum naturâ suâ distinguatur à mortali, & quæ sint vere ac præcipue unius ab altero differentie?

§. I.

Præmittuntur quæ ferè apud omnes sunt certa, & referuntur sententia.

SUPPONOPRIMò, ut de fide certum, non omnia peccata, quæ ab hominibus committuntur, esse mortalia, id est mortem animæ, & pœnæ æternæ reatum inferentia, sed aliqua dari levia, quæ nulli æternam pœnam, seu mortem animæ inferunt, & quæ solent venialia dici; subindeque peccatum rectè dividi à Theologis in mortale & veniale.

Hæc suppositio in primis probari potest ex variis Scripturæ locis, præsertim ex illo Prov. 27. Septies cadet justus, & resurget: impius autem corrumpet in malum. Quod licet D. Augustinus 11. de civit. cap. 31. non de iniquitatibus, sed de tribulationibus intelligat, tamen D. Hieronymus, vel Auctor illorum Commentariorum, ibi sic habet: Quomodo autem justus appellatur, qui cadere, id est peccare, memoratur, nisi quia de levibus, quotidianisque loquitur peccatis?

A Secundò suaderi potest ex traditione, & fide Ecclesiæ à primis sæculis; cujus fidei testimonia habentur primò in Concilio Millevitano, cui interfuit Augustinus, ubi definitur canone 7. Sanctos in hac vita non tantum humiliter, sed etiam veraciter dicere: dimitte nobis debita nostra, id est peccata nostra. Quibus verbis Sacra Synodus aperte profiteretur, quædam esse peccata, quæ qui committunt non desinunt esse Sancti, & quæ per consequens charitatem & gratiam sanctificantem non auferunt; subindeque non sunt mortalia, seu mortem animæ inferentia, sed duntaxat venialia. Idem expressius habetur in Concilio Africano, in cujus epistola, (quæ est 95. inter Epistolas D. Augustini) asseritur in fine, multos esse fideles, qui post suam conversionem ad Deum vivunt toto tempore vitæ sine querela, hoc est (inquit Concilium) sine crimine, neque tamen sunt sine quotidianis, & levibus offensionibus. Ubi Concilium expressè distinguit peccata mortalia à venialibus. Denique Tridentinum sess. 6. cap. 11. hanc veritatem adhuc expressius definit his verbis. Licet in hac mortali vita quantumvis sancti & justi in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi: nam justorum illa vox est & humilis & verax, Dimitte nobis debita nostra &c.

C Tertio probatur ex SS. Patribus: Augustinus enim libro quinquaginta Homiliarum, de quibusdam peccatis levibus quæ à justis committuntur, sic ait: Quamvis singula non lethali vulnere ferire sentiantur, tamen omnia simul congregata velut scabies nostrum decus ita exterminant, ut ab illius sponsi speciosi formâ præ filiis hominum castissimis amplexibus separent, nisi medicamento quotidiane penitentia desecentur. Quod si falsum est, unde quotidie tundimus pectora? Quod nos quoque Antistes ad altare assistentes cum omnibus facimus. Vide etiam orantes dicimus quod in tota vita ista oportet ut dicamus, Dimitte nobis debita nostra &c. Non enim ea dimitti precamur quæ in baptismo dimissa sunt, & nisi dimissa credimus, de ipsa fide dubitamus; sed utique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam sacrificia elemosinarum, jejuniorum, & ipsarum orationum, ac supplicationum, quisque pro suis viribus offerre non cessat. Huc etiam spectat quod Bernardus ad illa verba Cant. 1. Pulchra sunt gena tue sicut rurturis, scribit: Intendere in aliud quam in Deum (inquit) non Maria etiam, sed Martha negotium est: Absit autem ut quæ ejusmodi est, quidquam illam dixerim habere disforme, nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris; quippe quæ adhuc sollicita est & turbatur erga plurima, & non potest terrenorum actuum vel tenui pulvere non respergi, quem tamen citò facileque deterget, vel in hora sanctæ dormitionis casta intentio, & bonæ conscientie interrogatio in Deum. Quibus consonans verba illa Leonis Papæ, quæ supra retulimus: Dum per varias actiones vita hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere.

Suppono secundò ex D. Thomæ hic art. 2. in corp. & qu. 7. de malo art. 1. peccatum multipliciter dici veniale. Primò ab eventu, quia veniam est consecutum; & in hoc sensu quodlibet peccatum, quamvis gravissimum, potest dici veniale respectu divinæ misericordiæ. Hoc modo veniale usurpavit Ambrosius citatus à D. Thomæ, dum

dum dixit, *Omne peccatum fieri veniale per penitentiam*, quia scilicet per hanc consequitur remissionem. In eodem sensu locutus est Augustinus tract. 24. in Joan. ubi ait: *Nullum esse peccatum, quantumcumque parvum, quod sit veniale, quandiu placeat; nullum verò quod mortale, si verè displicet*. Sensus enim est quod nullum peccatum, quantumvis leve, sine aliquo dolore formali aut virtuali remittitur; & nullum, quantumvis grave, si per penitentiam & contritionem deleatur, mortem animæ, aut pœnam æternam inferat. Secundò peccatum veniale dicitur ex parte causæ, quia habet in se aliquam causam minuentem vel excusantem; & in hoc sensu venialia dicuntur, quæ ex infirmitate vel ignorantia proveniunt, quamvis aliquando mortalia sint. Tertio veniale sumitur in stricta acceptione, prout scilicet non excludit à subjecto principium veniæ & remissionis; & quia huiusmodi principium est gratia, omnia illa peccata quæ gratiam non auferunt, venialia dicuntur. Et in hac tertia acceptione sumitur veniale à Theologis, cum dividitur contra mortale.

3. Suppono tertio, peccatum veniale strictè sumptum esse in triplici differentia: aliud enim dicitur veniale ex genere suo, ut verbum otiosum, quia quantumcumque crescat circa propriam materiam & objectum, habere non potest ex illo unde fiat mortale: aliud ex parvitate materiæ, ut furtum rei exiguæ: aliud deniq; ex imperfecta deliberatione; quia licet circa objectum ex se mortale, vel circa materiam gravem versetur, ab ea tamen non sumit malitiam mortalem, eò quod in eius commissione pars inferior antevertat rationem superioris, & ejus iudicium perturbat, ac proinde efficiat quod absque plena deliberatione rei illicitæ consentiat. His præmissis.

4. Circa propositam difficultatem in primis est error Hæreticorum huius temporis, assentium omnia peccata ex sua natura esse mortalia, & mortem animæ ac pœnam æternam reatum inferentia; quod verò de facto ea non inferant, provenire ex sola Dei misericordia, quæ non vult quod in prædestinatis, vel in iustificatis ex fide, tales effectus producant; sicque volunt differentiam inter peccatum mortale & veniale non esse ex natura rei, sed ex Dei lege & misericordia, vel ex conditione personæ peccantis.

5. Huic errori affinis videtur sententia Joannis Gersonis Cancellarii Parisiensis, qui 3. p. tract. de vita spirit. alphab. 61. similiter docet quodlibet peccatum quantum est ex se mereri pœnam æternam, quia cum sit offensæ Dei, qui est infinitus, continet malitiam infinitam: licet Deus commiseratione quadam puniens citra condignum, talem pœnam ei non imputet, sed pœnam æternam in temporalem commutet. Unde etiam juxta hanc sententiã peccatum mortale non distinguitur à veniali intrinsecè & ex natura rei, sed extrinsecè tantum & ex divina misericordia, quæ vult quod aliquibus peccatis privemur gratiã, & reatum pœnæ æternæ contrahamus, non verò aliis. Idem docent Rosensis contra Lutherum art. 32. & Almañus tract. 3. moral. cap. 20.

6. Cæteri verò Catholici unanimiter profitentur contra Hæreticos, veniale peccatum naturã suã distingui à mortali, & non solum ex Dei lege & misericordia, vel ex conditione personæ peccantis. Sed in explicanda prima ac præcipua unius ab altero differentia valde dissentiunt: Scotus verò in 2. dist. 21. qu. 1. ait peccatum mor-

A tale primò differre à veniali, per hoc quod mortale sit contra præceptum, veniale verò solum contra consilium. Idemque asserere videtur Gabriel in 4. dist. 16. qu. 5. art. 1. notab. 1. Alii unum distinguunt ab alio, per hoc quod primum opponitur gratiæ & charitati, illasque destruit, non verò secundum. Alii ex eo quod peccatum mortale inducit reatum pœnæ æternæ, veniale verò pœnam solum temporalem meretur. Alii denique alia assignant discrimina, aliosque dicendi modos, quos referunt Alvarez, Curiel, Montezino, aliique D. Thomæ interpretes. Pro declaratione & defensione veræ sententiæ sit.

§. II.

B Statuitur prima conclusio, & ostenditur peccatum veniale naturã suã à mortali distingui.

DICO primò, dari aliqua peccata, quæ de se & ex sua levitate intrinseca venialia sunt, subindeque à mortalibus naturã suã distincta, & non ex Dei lege aut misericordia, vel conditione personæ peccantis.

Probatur primò ex Scriptura: Christus enim Luca 6. vocat quædam peccata festucas in oculo, alia trabes: At festucæ non possunt per se excæcare oculum in quo sunt: Ergo levia quædam sunt peccata, quæ non tantum actu non extinguunt gratiam, quæ est animæ lumen, sed quæ nec extinguere possunt, subindeque de se & ex natura sua, ac levitate intrinseca, venialia sunt. Item Paulus 1. ad Corinth. 3. quædam peccata quæ iusti committunt, retinentes tamen adhesionem vivam ad Christum ut fundamentum suum, comparat scæno & stipulæ superimpositis fundamento, ut explicant Cyprianus in epistola ad Antonianum, Ambrosius Serm. 2. in psal. 138. & Augustinus lib. 21. de civit. cap. 26. Sed scænum & stipula non possunt ex se destruere fundamentum: Ergo nec illa peccata ex se & ex natura sua sunt capacia destruendi gratiam & charitatem, per quam Christo ut fundamento unimur.

Probatur secundò ratione, quam insinuat S. Thomas hic art. 1. Peccatum est quædam animi infirmitas, juxta illud Prophetæ: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana animam meam, quia peccavi tibi*: unde sicut inter infirmitates corporis quædam sunt graves, quæ mortem inducunt, auferendo principium vitæ, quædam verò leves, quæ in eo periculo non constituunt, quamvis ad id disponant; ita & inter peccata, aliqua de se & ex natura sua sunt gravia, quæ mortem spirituales animæ inferunt, eam privando gratiã & charitate; alia levia, quæ licet ad talem effectum disponant, de se tamen illum non valent producere.

E Confirmatur: Offensio in re levissima habet 9 secundum se & ex natura rei quod amicitiam non solvat; non verò ex gratia amici offendi: Ergò cum peccatum mortale Dei amicitiam solvat, culpa levis, v. g. risus superfluus, vel otiosum verbum, non erit ex natura sua mortale, & ex lege, misericordia, & gratia Dei venialis; sed intrinsecè & ex natura rei venialis erit.

Ad do quod Gersonis sententia reprobatã videtur à Pio V. & Gregorio XIII. qui hanc Michælis Baii propositionem damnarunt: *Nullum est peccatum naturã suã veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam*. Uthde post hanc cen-

centuram talis opinio ad minus temeraria censenda est.

10. Denique quod peccata venialia non differant à mortalibus ex sola conditione personæ peccantis, quæ scilicet est fidelis, vel prædestinata, ut docent Hæretici nostri temporis, constat ex Scriptura, ex qua habemus, Adam, David, Petrum, & Magdalenam peccasse mortaliter, & tamen certum est illos fuisse prædestinatos & fideles; & non peccasse peccato infidelitatis. Ratio etiam suffragatur: nam dignitas personæ non minuit sed auget rationem culpæ, ut docet & probat D. Thomas supra qu. 71. art. 10. & infra qu. 89. art. 5. Unde tantum abest quod peccatum minuatur, & ex mortali veniale fiat, cum à fidei seu Christiano committitur, quin potius ex circumstantia illa personæ augetur & redditur gravius; ut eleganter declarat Salviianus li. 4. de gubern. ubi sic in Christianos peccantes invehitur: *Omnis Christianorum culpa, divinitatè injuria est: atrocius sub sancti nominis professione peccamus; ipsa errores nostros religio quam profitemur accusat.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

11. **O**bjicies primò: Christus Matth. 5. ait: *Qui solverit unum ex mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno caelorum, id est, rejicietur à regno caelorum, & minimè in eum, vocabitur, ut plures interpretes exponunt. Vel, ut ibidem ait D. Thomas, minimus vocabitur in regno caelorum, id est, nullus, quia non erit ibi.* Ergo non solum peccata mortalia, quæ sunt contra maxima mandata, sed etiam venialia, quæ sunt contra minima, excludunt à regno caelorum, & per consequens reatum pœnæ aeternæ inducunt.

12. **R**espondeo primò cum Cajetano super hunc locum Matthæi, quod sicut peccatum veniale non est peccatum simpliciter, sed secundum quid (ut potè non contra, sed præter legem) ita mandatum circa venialia non est mandatum simpliciter, sed secundum quid; ac per hoc appellatione mandatorum non veniunt nisi illa quibus prohibentur mortalia, & quæ si violentur, fit contra legem. *Minima verò appellantur (inquit S. Thomas ibidem) mortalia vel legata aliqua, quia minus sunt significatione, vel minima quantum ad remunerationem, in comparatione ad illa quæ Christus dixit. Unde Chrysostomus: Mandata Moysi in actu facilia sunt, ut non occidas; idè in remuneratione mollia, & in peccato magna; sed mandata Christi, ut non irascaris, in actu difficilia, & idè in remuneratione magna, & in peccato minima.* Vocantur etiam minima, non re, sed ætimatione Pharisæorum, qui diligere inimicos, abstinere à concupiscentia carnis, mandata minima appellabant.

13. **S**ecundò responderi potest, eo loco non dicitur tantum, *Qui solverit unum ex mandatis istis minimis, sed addi, & docuerit sic homines, minimus vocabitur, seu non vocabitur in regnum caelorum.* At non est peccatum tantum veniale, docere homines solvenda esse Dei mandata, quantum vis minor alijs; hoc enim non potest provenire nisi ex contemptu legis, qui est lethalius culpabilis, quam vis lex minima præcipiat. Loquitur ergo Christus de solventibus mandata minima, modo Pharisæico: Pharisæi autem, ut

Tom. III.

A dicitur eo loco, solvebant minima mandata, ea eludendo pravâ interpretatione, & dicendo prohiberi tantum lege divinâ homicidium, vel adulterium, reipsa executioni positum, non autem affectum utriusq; corde conceptum. Unde ibidem subditur: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum caelorum.*

Objicies secundò: Augustinus lib. 22. contra Faustum sic definit peccatum: *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam:* Sed esse contra legem æternam, dat peccatum quod sit mortale: Ergo omne peccatum est mortale, & reatum mortis, & pœnæ aeternæ, quantum est ex se, inducit. Unde Ezechiel. 28. dicitur: *Animam quæ peccaverit, ipsa morietur:* & ad Roman. 6. *Stipendia peccati mors.* Non igitur veniale peccatum distinguitur à mortali ex natura sua, sed tantum ex divina lege, aut misericordia, decernente quod istud, non verò illud, reatum mortis aeternæ inferat.

Respondeo hæc testimonia Scripturæ & Augustini, intelligenda esse de peccato mortali: Tum quia peccatum, ut infra dicemus, analogicè dicitur de mortali & veniali; analogum autem stat pro famoliori significato, ut communiter dicitur: Tum etiam quia in communi modo loquendi, res quæ aliquo nomine quantitatem aliquam significare exprimitur, tunc tantum simpliciter fortuitur hoc nomen, quando sunt sub quantitate perfecta, nomine illo expressa; v.g. planta, quæ nondum justam suam magnitudinem est adeptæ, non vocatur arbor. Similiter etiam illud solum in Scriptura peccatum simpliciter & antonomasticè dicitur, quod perfectum & consummatum per consensum, generat mortem, ut dicitur Jacobi 1. Veniale autem, præsertim si sit tale defectu perfectæ liberationis & consensus, non dicitur peccatum simpliciter, sed quasi conceptus peccati, & initium seu dispositio ad illud.

Objicies tertio: Augustinus varijs in locis asserit neminem fore salvum, si absq; misericordia judicetur à Deo: At hoc non esse verum, si venialia non excluderent à salute, & pœnæ aeternæ reatum non inducerent; cum multi sint qui in morte non habent nisi venialia peccata: Ergo &c.

Respondeo Augustinum solum velle, neminem reipsa consecuturum vitam aeternam sine misericordia, quatenus venialia etiam debent remitti ut quis salvus fiat, & ingrediatur regnum caelorum, in quod nihil immundum & inquinatum intrare potest. Quòd autem in hoc sensu loquatur, patet ex lib. 9. confess. cap. ultimo, ubi rogat lectores, ut orent pro matre sua defuncta, ut (inquit) *consequatur Dei misericordiam:* A qui defunctis non remittuntur peccata mortalia, sed venialia tantum: Ergo istorum remissio est misericordia quædam, necessaria cuiusq; ut recipiatur in vitam aeternam.

Objicies quartò: Quæ Deus præcipit vel prohibet sub veniali, potuisset præcipere vel prohibere sub mortali, ut nostram exerceret obedientiam, vel supremum dominium quod in nos habet manifestaret; in quo casu omnes transgressiones illorum præceptorum essent peccata mortalia, ut patet: Ergo quòd aliquod peccatum non sit mortale, sed duntaxat veniale, non provenit ex natura rei, seu ex intrinseca levitate illius, sed ex divina misericordia, quæ

Ooo

quæ

quæ noluit illud sub mortali prohibere.

19. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam: Tum quia si hic discursus valeret, probaret non esse ex natura rei, sed ex divina solum benignitate & misericordia, quod actus indifferens, v.g. manducatio pomi, mortem & pœnam æternam non inferat; quia Deus ex absoluto dominio potuisset hunc actum sub mortali prohibere, in quo casu qui scienter & liberè illum eliceret, peccaret mortaliter; sicut de facto Adamus lethaliter deliquit, cum pomum vitium comedit: Tria etiam quia ad discernendum an aliquod peccatum de se & ex natura sua sit veniale aut mortale, non est attendendum an Deus possit de absoluta potentia illud prohibere sub veniali aut mortali, sed an ipsa peccata, attendat eorum naturam, & materiam circa quam versantur, ita prohiberi possulent.

20. Objicies quintò: Offensa infinita meretur de se & ab intrinseco pœnam æternam, & secundum durationem infinitam: Sed peccatum veniale est offensa infinita, cum per illud offendatur Deus, qui infinitus est. Unde Bernardus Epist. 42. ad Henricum Archiepiscopum Senonensem: *Singuli illiciti motus animi mei, sunt quedam in te Deus convitia; puta iracundia motus, in mansuetudinem tuam; invidia, in charitatem; turpitudinis, in castitatem; & innumera his similia, quæ de conoso lacu prurientis pectoris mei, etiam nunc incessanter ebulliunt, inundantes, & impingentes in serenitatem præfulgentis vultus tui:* Ergo de se & ab intrinseco pœnam æternam meretur; subindeque non habet ex levitate sua intrinseca quod veniale sit, sed tantum ex divina lege & misericordia, quæ puniens illud citra condignum, talem pœnam ei non imputat.

21. Respondeo concessio Majori, negando Minorem; licet enim peccatum veniale sit offensa Dei infiniti, non tamen est offensa infinita, sicut peccatum mortale, quia non offendit illum simpliciter, tollendo ab eodem rationem ultimi finis secundum effectum, sicut culpa mortalis; sed tantum secundum quid, divertendo hominem ab illo, quatenus diligit aliquod objectum creatum præter ordinem ultimi finis, ut magis infra patebit.

§. IV.

Secunda difficultas resolvitur, & præcipua inter peccatum mortale & veniale discrimina exponuntur.

Dico secundò, peccatum mortale non distingui à veniali, per hoc quod illud sit contra præceptum, istud verò solum contra consilium.

22. Probatur primò: De ratione omnis peccati est quod sit violatio alicujus obligationis, & transgressio alicujus legis; ubi enim non est lex, neque prævaricatio esse potest: At consilium, præcisè ut tale, non inducit obligationem, neque habet vim legis, sed proponitur nobis ut omnino liberè amplectendum: Ergo cum peccatum veniale sit verum peccatum, non sufficit ad ejus rationem oppositio ad consilium.

23. Probatur secundò: De ratione peccati venialis est quod sit malum moraliter: At quod est contra consilium, non est malum moraliter, sed potest esse bonum; cum consilium sit de meliori bono, subindeque quod ipsi opponitur sit minus bonum: Ergo quod est contra consilium, non est veniale peccatum.

A Confirmatur: Qui manet in sæculo, & uxorem ducit, facit contra consilia evangelica, & tamen non peccat, etiam venialiter, juxta illud Apostoli. ad Corinth. 7. *Si autem acceperis uxorem, non peccasti, & si nupserit virgo, non peccavit:* Ergo facere contra consilium, non est peccatum, etiam veniale.

Dico tertio, inter peccatum mortale & veniale quinq; præcipua reperiri discrimina.

B Probatur conclusio, illa discrimina exponendo. Primum consistit in eo quod peccatum mortale opponitur gratiæ & charitati, destruitque illas; veniale verò solum opponitur charitatis fervori, & neque ipsam charitatem, neque gratiam corrumpit. Hoc discrimen assignat S. Thomas qu. 7. de malo art. 1. his verbis: *Si charitas excludatur, est peccatum mortale: si autem sit talis defectus relictus in eis qui charitatem non excludat, erit peccatum veniale.* Hinc denominatio illa mortalis & venialis desumitur: cum enim charitas, quæ anima Deo conjungitur, sit veluti forma quæ vivit vitæ supernaturali, peccatum quod illam destruit, rectè mortale dicitur, ut pote causans mortem spirituales in anima; illud verò quod eam relinquit in subiecto, veniale appellatur, quia non excludit principium vitæ, sed relinquit in subiecto aliquid per quod eam potest obtinere. Hanc differentiam tangit D. Augustinus lect. 5. de verbis Domini, ubi sic ait: *Sicut anima est vitæ corporis, sic anima vitæ est Deus. Sicut expirat corpus cum animam emittit, ita expirat anima cum Deum amittit. Deus amissus, mors anima: anima emissæ, mors corporis.*

C Secundum discrimen in eo situm est, quod peccatum mortale importat defectum ordinis ad ultimum finem, seu aversionem & deordinationem ab ultimo fine; venialia verò habent deordinationem circa ea quæ sunt ad finem, conservato ordine ad ultimum finem. Quod discrimen oritur ex præcedenti: nam cum charitas sit quæ convertit seu ordinat hominem in ultimum finem, consequens est ut peccatum quod charitatem excludit, avertat & deordinet ab ultimo fine; illud verò quod eam non expellit, talem aversionem & deordinationem non causet.

D Ex hoc discrimine sequitur aliud, nempe quod mortale inordinationem irreparabilem inducat, non tamen veniale. Nam ut dicitur D. Thomas sic art. 1. ultimus finis in moralibus est sicut primum principium in speculativis: unde sicut error circa prima principia est incorrigibilis, seu irreparabilis; ita peccatum quod inducit aversionem ab ultimo fine, reparari nequit per aliquod principium intrinsecum, sed solum per virtutem divinam: è contra verò illud quod non importat inordinationem à fine, sed tantum à medijs, reparari potest per aliquod principium intrinsecum, scilicet per rectam intentionem finis; sicut error circa conclusionem corrigi potest ex recta cognitione principij.

E Ex quo oritur quartum discrimen, consistens in eo quod peccatum mortale inducit reatum pœnæ æternæ; veniale autem pœnam solum temporalem meretur. Ut enim idem S. Doctor qu. præcedenti art. 3. & 6. ratiocinatur: peccatum ex hoc inducit reatum pœnæ, quod pervertit ordinem divinæ justitiæ: unde illud pœnam æternam meretur, quod inordinationem quantum est de se irreparabilem, subindeque æternam, importat; illud verò meretur pœnam temporalem, quod dicit inordinationem ab intrin-

intrinsicam reparabilem, proindeq; de se transitoriam & temporalem.

29. Ultima differentia, quam assignat D. Thomas hic art. 1. ad 1. & 2. 2. qu. 103. art. 1. consistit in eo quod peccatum mortale simpliciter est contra legem, & veniale præter legem, seu contra legem secundum quid. Ut autem verificetur aliquem actum esse contra legem simpliciter, duo requiruntur: primum est, quod lex cui opponitur, sit de numero illarum quæ simpliciter leges vocantur, eo quod omnino necessaria sint ad finem ultimum assequendum; quæ assecutio est præcipuus & veluti substantialis legis effectus: secundum, quod talis actus simpliciter tendat contra talem legem, seu simpliciter illam transgrediatur: nam simpliciter positum in ista differentia, afficit tam modum essendi contra legem, quam legem ipsam; atq; adeo ex cuiuscumq; parte deficit; à ratione culpæ mortalis deficit. Cæterum ut verificetur esse contra legem secundum quid, satis est quod unum illorum deficiat; atq; adeo quod vellex non sit simpliciter necessaria ad finem ultimum assecutionem, vel quod actus non violet simpliciter talem legem, neq; simpliciter ei opponatur: Ex primo capite deficiunt à ratione peccati mortalis omnia illa quæ dicimus venialia ex genere, ut mendacium iocofum; verbum otiosum; superfluus ludus, &c. quia leges quibus ista prohibentur, non sunt leges simpliciter, & ut ita dicam substantiales, eo quod illarum observatio ad finem ultimum consequendum non sit simpliciter necessaria. Ex secundo vero capite deficiunt à ratione mortalis cætera omnia, quæ vel ob parvitatem materiæ, vel ob defectum plenæ deliberationis, venialia vocamus; ut furtum rei parvæ, & motus contra fidem non plenè deliberatus: quamvis enim leges quibus hæc peccata opponuntur, sint leges simpliciter, & simpliciter necessaria ad finem ultimum consequendum, non tamen simpliciter violantur per talia peccata, neq; hæc simpliciter illis contrariantur. Non enim lex iustitiæ, quæ prohibet rei alienæ acceptionem, simpliciter violari dicitur per unius pomi vel ovi acceptionem; ob levitatem materiæ: nec si materia sit gravis; per actum non simpliciter liberum: quia sicut leges solis agentibus liberis imponuntur; ita ab iis solum violari censentur; qui liberè simpliciter operantur.

30. Hanc ultimam differentiam inter assignatas existimo esse præcipuam & quasi primariam: tum quia primò & immediatius convenit peccato, cui ex sua communi ratione per se primò convenit esse aliquo modo contra legem; atq; adeo esse contra legem simpliciter; vel tantum secundum quid; primariò & per se illi advenit: sicut quia animal secundum suam communem & genericam rationem est vivens sensibile, nulla differentia prius illi advenit; aut magis se habet per se, quam talis vel talis modus sentiendi. Tum etiam, quia aliquæ ex differentis assignatis extrinsecæ sunt & à posteriori; seu ex effectibus peccati mortalis & venialis desumptæ: nam hoc quod est expellere vel non expellere gratiæ & charitatem; & reatum pænæ æternæ; vel tantum temporalis inducere; se habent ut effectus peccati mortalis & venialis; subindeque differentiam constitutivam & distinctivam illorum ad invicem supponunt. Unde S. Thomas q. 7. de malo art. 1. dum dixisset, quod peccatum mortale

Tom. III.

A le & veniale differunt secundum reatum; nam peccatum mortale meretur pœnam æternam, veniale vero temporalem; subdit: sed ista differentia consequitur rationem peccati mortalis & venialis, non autem constituit ipsam: non enim ex hoc est tale peccatum, quia talis pœna ei debetur; sed potius è converso, quia peccatum est tale, ideo talis pœna ei debetur. Similiter etiam differunt quantum ad effectum: nam peccatum mortale privat gratiæ; veniale vero non. Sed neque ista est differentia quam quarimus, quia ista differentia consequitur ad rationem peccati: ex eo enim quod peccatum est tale, talem effectum habet, & non è converso.

Advertendum tamen est, quod si ly excludere ³ charitatem, non significet auferre habitum charitatis (quod est peccati mortalis effectus, sicut & privare gratia sanctificante) sed significet facere aliquid contrarium charitati Dei vel proximi, ex qua universa lex pendet, ut dicitur Matth. 22. & quæ est finis præcepti, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 1. differentia illa est essentialis, & à priori, & coincidit cum ultima; quam diximus esse præcipuam. Si autem quæras; quamnam peccata contrariantur charitati Dei & proximi?

Respondet cum D. Thoma loco citato; illa esse per qua tollitur subjectio & reverentia hominis ad Deum; ut est blasphemia, idololatria, & huiusmodi, & etiam ea qua tollunt convictum societatis humanae, sicut furtum, homicidium, & huiusmodi. Unde idem S. Doctor in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 4. sic ait: Quando aliquis peccat in his, sine quibus rectè servatis non remanet subjectio hominis ad Deum, & fides humana societatis, tunc est peccatum mortale ex genere. . . sicut patet quod non potest homo debite Deo esse subjectus, si Deo non credat, si ei non obediat, & huiusmodi. Similiter etiam societas humana vitæ servari non posset, nisi unicuique servaretur quod suum est; & ideo furtum, & alia species iniustitiæ, sunt peccata mortalia ex genere: & similiter est in omnibus aliis. Ea vero sunt quibus societas humana servari potest, non faciunt peccatum esse mortale ex genere; quamvis etiam de formis actus sit; sicut superfluum ludus, & aliquid huiusmodi: & talia dicuntur venialia ex genere.

§. V.

Corollarja præcedentis doctrinæ.

EX dictis de differentia inter mortale & veniale facile colligi possunt cætera quæ docet D. Thomas qu. 88. Ex his enim inferes primò, malitiam peccati mortalis & malitiam venialis essentialiter & specie inter se differere; subindeque divisionem peccati in mortale & veniale esse essentialem; si illa considerentur in ratione peccati, seu mali moralis formaliter. Patet hoc corollarium ex dictis: Nam, ut supra ostendimus; inordinatio & malitia peccati mortalis pertingit usq; ad finem; & ipsum destruit; inordinatio vero seu malitia peccati venialis, non pertingit usq; ad finem; sed sinit in ipsis medijs, quæ peccans non refert actualiter ad finem, sed duntaxat habitualiter, ut infra dicemus: Atqui inordinatio & malitia pertingens ad finem, essentialiter & specie differt ab illa quæ sinit in medijs, & quæ usq; ad finem non pertingit: Ergo malitia peccati mortalis essentialiter & specie differt à malitia peccati venialis.

Ord. 1.

Con-

33. Confirmatur: Eo ipso quod malitia mortalis deordinet voluntatem usq; ad finem ultimum, destruendo ipsum finem, malitia autem venialis solum retardet à finis consecutione, ita se habent sicut finis & id quod est ad finem, & sicut dispositio & forma ad quam disponit: Sed quod est ad finem, distinguitur essentialiter à fine, & dispositio, à sua forma: Ergo & malitia peccati venialis à malitia peccati mortalis. Unde D. Thomas hic art. 6. ait quod cum peccatum, quod ex genere suo esset mortale, sit veniale propter imperfectionem deliberationis aut consensu, solvitur species, atq; adeo non habet illa species malitiae, quae in consensu plenè deliberato, sed alia diversa resultat: Et art. 5. sic habet: *Circumstantia non potest de veniali facere mortale, manens circumstantia, sed solum tunc quando transfertur in aliam speciem, & sit quodammodo differentia specifica moralis actus.* Si autem malitia peccati mortalis accidentaliter solum differret à malitia peccati venialis, non requireretur necessariò mutatio aut dissolutio speciei, ut unum in alterum transiret, sed sufficeret mutatio quoad aliqua accidentia quae sunt extra speciem: Ergo &c.
34. Dices: Illa peccata sunt ejusdem speciei, quorum objecta specificè non differunt: Sed objecta peccati mortalis & peccati venialis interdum non differunt specie, ut patet in objecto furti; nam ejusdem speciei est res aliena, sive sit in parva, sive in magna quantitate: Ergo peccatum mortale & veniale sunt ejusdem speciei in ratione peccati.
35. Confirmatur: Magis & minus non diversificant speciem: Sed peccatum mortale & veniale differunt solum penes magis & minus, ut patet in furto gravi & levi: Ergo non differunt specie. Unde S. Thomas supra qu. 72. art. 5. docet differentias venialis & mortalis non constituere diversitatem specificam peccatorum.
36. Confirmatur amplius: Non magis differt actus elicitus cum plena cognitione ab actu elicitum cum semiplena, quam amor elicitus cum cognitione clarissima & perfectissima, qualis est amor Dei in patria, ab amore elicitum cum cognitione obscura & imperfecta, qualis est amor viae: Sed isti duo actus non differunt essentialiter, sed solum penes majorem vel minorem perfectionem intra eandem speciem: Ergo nec peccatum veniale ex defectu perfecta cognitionis & deliberationis, specie differt à peccato mortali circa idem objectum, cum plena & perfecta deliberatione commissio.
37. Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: Illa peccata sunt ejusdem speciei, quorum objecta specie non differunt, formaliter & in esse objecti, concedo Majorem: materialiter tantum & in esse rei, nego Majorem. Similiter distingo Minorem: objecta peccati mortalis & venialis interdum non differunt specie, materialiter & in esse entis, concedo Minorem: formaliter & in esse objecti, nego Minorem: nam in hac ratione attenditur eorum differentia penes habitudinem inproportionis ad ultimum finem, quae est diverse rationis & speciei in objecto mortaliter & venialiter tantum peccaminoso, cum primum dicat inproportionem averisivam & destructivam ipsius finis, non verò alterum; quae diversa inproportio constituit objecta formaliter diversa in ratione objectorum, & refundit in actus ad illa terminatos
- A distinctionem essentialem in ratione peccati seu mali moralis.
- Ad primam confirmationem dicendum cum D. Thoma qu. 7. de malo art. 1. ad 19. quod magis & minus quando consequuntur rationes diversas, diversificant speciem. Et ita est in proposito: nam in objecto furti gravis, magnum deordinat voluntatem usq; ad finem ultimum; in objecto verò furti levis, parvum solum deordinat circa talem finem: unde ratione hujus duplicis inordinationis, quam magna & parva quantitas in objecto causant, magnum & parvum constituunt peccata specie diversa. Quare cum idem S. Doctor supra qu. 12. art. 11. agens de circumstantijs quae non mutant speciem, ait quod tollere alienum in magna vel parva quantitate, non diversificat speciem peccati, loquitur de magno & parvo, precise ut talia sunt, seu quae nullam aliam involvunt differentiam, nisi penes magis & minus sub eadem modo oppositionis ad rationem (quo pacto se habent furtum majus & furtum minus, quando vel utrumq; est intra quantitatem sufficientem ad culpam mortalem, vel utrumq; non excedit quantitatem culpae venialis) non verò loquitur de magno & parvo quae alia involvunt discrimina, & diversas inordinationes circa ultimum finem inducunt. Quando verò artic. 5. quaest. 7. docet differentias venialis & mortalis non constituere diversitatem specificam peccatorum, loquitur de differentia venialis & mortalis quae sumitur à reatu poenae; haec enim, cum non sit primaria & essentialis, sed secundaria tantum & accidentalis, diversitatem specificam peccatorum constituere nequit. Non negat tamen, peccatum mortale & veniale essentialiter & specificè inter se differre in ratione peccati seu mali moralis, penes aliam differentiam quam assignavimus, nempe penes hoc quod unum avertat & deordinet ab ultimo fine, non verò aliud, subindeq; unum sit simpliciter contra legem, aliud verò praeter legem, seu contra legem secundum quid, ut antea exposuimus.
- Ad secundam confirmationem nego Majorem: Quia cognitio plena, sive sit clara, sive obscura, potest applicari objectum sub eadem formali ratione: eadem enim bonitas formalissimè, quae in patria clarè cognoscitur per visionem beatificam, cognoscitur in via obscure per fidem. At verò cognitio semiplena & imperfecta nequit applicare eandem rationem formalem objectivam, quam plena & perfecta applicat; haec enim potest applicare & proponere rationem finis ultimi, & aversionem ab illo, ad quam illa non potest percingere.
- E Inferes secundò cum D. Thoma hic art. 1. ad 1. divisionem peccati in mortale & veniale, non esse univocam, sed analogam. Ratio est quia divisio illa est analogica, in qua divisum inaequaliter participatur à membris dividendis: Sed ratio peccati, quae est divisum in tali divisione, inaequaliter convenit peccato mortali & veniali: Ergo divisio illa est analogica. Major communiter supponitur: Minor verò suadet. Ratio peccati ut sic consistit in hoc quod est esse contra legem, seu tendere in objectum ut difforme legi: Sed esse contra legem, seu tendere in objectum ut difforme legi, peccatis mortalibus convenit simpliciter, venialibus autem solum secundum quid, ut in ultimo discrimine peccati mortalis à veniali exposuimus.

mus: Ergo ratio peccati, mortali & veniali in-
equaliter convenit.

Ad quod malitia avertiva à fine, & malitia
quæ solum ponit inordinationem in mediis, val-
de inæquales sunt; sicut ipse finis, & ea quæ
sunt ad finem, valde sunt inæqualia: Sed mali-
tia peccati mortalis deordinat & avertit ab ul-
timo fine; malitia autem venialis solum ponit
inordinationem in mediis, ut ex supra dictis pa-
tet: Ergo, &c.

41. Dices: In omnibus quæ analogicè dicuntur
ratio nominis nulli competit nisi per attributio-
nem ad unum, quod per prius & simpliciter di-
citur tale: Sed peccatum veniale non dicitur
peccatum per attributionem ad mortale; quia
si non esset aliquod peccatum mortale, nihilo-
minus posset dari veniale: Ergo ratio peccati
non convenit illis analogicè.

42. Respondeo ex Cajetano hic art. 2. concessã
Majori, negando Minorem: Nam sicut omnis
morbus dicitur infirmitas in ordine ad privatio-
nem vitæ, quæ est infirmitas mortalis, & simpli-
citer; ita omne peccatum dicitur peccatum in
ordine ad peccatum quod privat finem, qui est
principium vitæ mortalis. Unde ad probationem
in contrarium dicendum cum eodem Cardina-
li, quod licet peccatum veniale possit esse in hoc
vel illo fine mortali, simpliciter tamen non po-
test esse absque mortali; sicut neque infirmitas
curabilis absque incurabili, qualis est mortalis.
Addit peccatum mortale esse contra legem Dei
simpliciter; peccatum autem veniale solum esse
contra illam secundum quid, ut antea decla-
ravimus: esse autem contra legem Dei secun-
dum quid, non potest intelligi, non præintelle-
cto esse contra legem Dei absolute & simplici-
ter, sicut neque album secundum quid, sine albo
simpliciter.

43. Inferes tertio, peccatum veniale disponere
quidem ad mortale, nunquam tamen ita posse
aggravari, ut transeat in mortale; neque ex
multis venialibus posse fieri unquam unum
mortale. Ita D. Thomas hic art. 3. 4. & 5.

Probatum breviter hoc corollarium, quan-
tum ad singulas partes. Et in primis quod pec-
catum veniale disponat ad mortale, patet: quia
homo negligendo venialia, paulatim & sensim
alluefcit contemptui & transgressioni legis, quod
fit ut tandem in majora peccata incidat, juxta
illud, *Qui spernit modica, paulatim decidet.* Unde
elegantè Cassianus collat. 6. cap. 17. mentis in-
curiam comparavit recto domus neglecto. Nam
per hanc (inquit) primò quædam veluti minutissima
quædam penetrant animam stulticia passionum, quæ
si velut parva & levia negligantur, corrumpunt tigna
virtutum, quibus destructis, in animam tandem de-
fluunt imbres largissimi vitiorum. Quod sapiens
Eccli. 10. procul dubio respexit, dum dixit: *In
pigritia humiliabitur contignatio, & in infirmitate
in manuum perfillabit domus.* Hinc Chryostomus
Cassiani magister homil. 87. in Matth. hoc mi-
rabile paradoxum docet, nimirum majori soli-
tudine aliquo modo cavendum esse à veniali-
bus, quam à mortalibus. Soter mibi (inquit)
nonnunquam non tanto studio magna videri peccata
esse vitanda, quam parva & viliora: illa enim ut aver-
semur, ipsa peccati natura efficit; hæc autem ipsæ res,
quia parva sunt, desides reddunt, & dum contemnan-
tur, non potest ad expulsiorem eorum animus generose
insurgere: unde citò ex parvis magna sunt, negligenti-
a nostra.

A Quod verò peccatum veniale nunquam pos-
sit ita augeri & aggravari, ut transeat in mortale,
non minus evidens est. Nam ea quæ sunt or-
dinis inferioris, quantumcumque intra pro-
priam speciem augeantur, nunquam possunt
pertingere ad ea quæ sunt ordinis superioris;
Sed malitia peccati venialis est inferioris or-
dinis, & diversæ speciei à malitia mortalis; cum
ista sit avertiva ab ultimo fine, & destructiva
illius: non verò illa, ut ex supra dictis patet:
Ergo peccatum veniale nunquam potest transi-
re in mortale.

B Ex quo probata manet tertia pars corollarii: 45.
nam peccata venialia, quantumcumque multi-
plicentur, non possunt avertere ab ultimo fine,
nec reatum pœnæ inducere: Ergo non possunt
facere unum mortale per integritatem; sicut
nec ex multis punctis simul junctis potest linea
confergere. Unde quando Augustinus tract.
12. in Joan. ait: *Minuta plura peccata, si negli-
gantur, occidunt,* solum intendit, quod illa occi-
dunt dispositivè, disponendo scilicet ad mor-
tale; non verò formaliter, privando animam
gratiâ & charitate, ut explicat S. Thomas hic
art. 4. ad 1.

C Dices primò: Dispositio potest fieri habitus: 46.
Ergo si peccatum veniale disponat ad mortale,
poterit fieri mortale.

Respondeo cum D. Thoma ibidem in solut.
ad 4. *Quod dispositio qua fit habitus, est sicut imperfe-
ctum in eadem specie; sicut imperfecta scientia, dum
perseverat, fit habitus: sed veniale peccatum est dispositio
alterius generis; sicut accidens ad formam sub-
stantialem, in quam nunquam mutatur.*

Dices secundò: Plura furta levia multiplica-
ta, constituunt tandem unum peccatum morta-
le: Ergo ex multis venialibus unum mortale po-
test effici.

Respondeo negando Antecedens: Nam
quando aliquis committit plura furta levia, ex
illis simul junctis & collectis unum peccatum
mortale non resultat; sed ultimum furtum, quo
pervenitur ad magnam materiam quantitatem,
est peccatum mortale: quia licet tale furtum sit
rei secundum se levis, ex connotatione tamen
furtorum præcedentium, cum quibus moraliter
conjungitur, redditur furtum rei gravis, & gra-
ve damnum infert proximo; ut explicat Ca-
suisia circa septimum Decalogi præceptum, &
in materia de restitutione.

ARTICULUS II.

*An ille qui moraliter peccat, ultimum finem in
creatura constituat?*

E Negat Adrianus quodlib. 7. art. 3. affirmant
cæteri omnes Theologi tam domestici
quam extranei. Unde sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico breviter, peccatorem per peccatum
mortale ultimum finem in creatura con-
stituere; si non expresse & formaliter, virtuali-
ter saltem & interpretativè.

Probatum primò ex Scripturâ: nam ad Philip. 48.